

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาครอบครัว ของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอบุพผิมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

พระครูสังฆรักษ์ธีรพงษ์ ธีรเมธี (ทดแก้ว)
พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน และปัญหาครอบครัวของประชาชน เขตตำบลแซ่ อำเภอบุพผิมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ (๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท และ (๓) เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาครอบครัวของประชาชน เขตตำบลแซ่ อำเภอบุพผิมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า

สภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอบุพผิมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ตำบลแซ่เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบุพผิมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๓.๗๗ ตารางกิโลเมตรหรือ ๑๙,๔๔๑ ไร่ จำนวนหมู่บ้าน ๙ หมู่บ้าน ๘๘๘ ครัวเรือน จำนวนประชากร ๔๖๔๓ คน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทรายล้วน และดินเสื่อมโทรม ประชาชนประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่รับจ้าง และมีการยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และปัญหาครอบครัวของประชาชนมี ๓ ประการ คือ (๑) ปัญหาด้านการศึกษา คือประชาชนค่อยข้างมีการศึกษาต่ำ (๒) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ ประชาชนมีฐานะปานกลางอยู่ในระดับยากจน และ (๓) ปัญหาด้านครอบครัว คือ มีการหย่าร้างสูงขึ้นและเกิดช่องว่างของครอบครัวมากยิ่งขึ้น

หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักพุทธธรรม หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้า มีความสำคัญ คือ เป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนาบุคคล ครอบครัว ทำงาน สังคม และ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวของประชาชนตำบลแซ่ อำเภอบุพผิมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ คือ พรหมวิหาร ๔ ทิฐ ๖ สังคหัตถุ ๔ และ ขรวาสนธรรม ๔

แนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมในแก้ไขปัญหาครอบครัวของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอบุพผิมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาชนปฏิบัติธรรมเพื่อแทรกหลักพุทธธรรม ด้านเศรษฐกิจต้องฝึกประชาชนให้เข้าหลักการดำเนินชีวิตผ่านหลักธรรม และด้านครอบครัวฝึกอบรมด้านศีลธรรมให้เข้าใจหลักการครองชีวิตคู่

Abstract

This thesis aims three purposes as (1) to study Buddhist principles about family problems that appear in Theravada Buddhism and (2) to study the current situation and problems of families Khae district of Sisaket Province Sisaket (3) to apply Buddhist principles to solve the problems of families, Khae district Sisaket Province. There are result of research as following ;

Current situation and problems of families in Khae district Uthumphon Sisaket Province found that Khae district is one district Sisaket Province with a total area of 23.77 square kilometers or 19,441 acres of village households 888, Population 4643 of 9 villages. And degraded soils the occupation of farming and gardening farm employment is cited as the District Council District Administrative Office and the families of people with three factors as (1) the problem of education as educated public is quite low (2) The problem of the economy has a moderate level of poverty and (3) the problem of the family that is divorce and higher family gap even more.

Buddhist doctrines about the family problems that appear in the Theravada Buddhist doctrines that means teachings of the Buddha that there are important to develop of person, working and a principle for social development and Buddhist principles related to the problems of families the district competition, Uthumphon Sisaket Province as Prommavihan 4, Tis 6, Sangkhavattu 4, and Kharavassadhamma 4.

The application of Buddhist principles of problem families of Khae district Uthumphon Sisaket Province that education and public outreach activities organized inserts Buddhist practice and Economic principles to train people to life through the wrong key and family training to better understand the moral principles dominate life.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุดของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมสถาบันต่าง ๆ จะมีระเบียบและมั่นคงได้ก็สืบเนื่องจากการที่สถาบันครอบครัวได้มีส่วนอบรมบ่มนิสัย และควบคุมสมาชิกของครอบครัวให้เป็นคนดี ทั้งนี้เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่อปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม ความคาดหวัง ระเบียบวินัยให้กับสังคม และทำหน้าที่ให้ความอบอุ่น ให้ขวัญกำลังใจที่มั่นคงให้แก่สมาชิกในสังคมด้วย สถาบันครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรกของมนุษย์ ที่ให้การอบรมสั่งสอนความรู้ขั้นพื้นฐานให้มนุษย์ได้พัฒนาความสัมพันธ์ทางด้านพฤติกรรมให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งครอบครัวประกอบด้วย พ่อแม่ ลูก จะต้องมีความสัมพันธ์

กันตั้งแต่เริ่มแรก ที่จะต้องหล่อหลอมคุณภาพชีวิตในครอบครัวให้มีจิตใจ มารยาท ความประพฤติที่ดีงาม และช่วยเสริมแรงในการสั่งสอนให้เป็นคนที่มีอุปนิสัย อัจฉริยะ มีความรู้ ความฉลาด ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อที่จะได้อยู่รอดและช่วยกันพัฒนาสังคมให้คุณค่า คุณภาพ ครอบครัวที่ดีจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของสังคม ครอบครัวจึงมีหน้าที่หลายประการ ได้แก่ การสร้างคนให้มีคุณภาพ การสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ บำบัดความต้องการทางเพศ เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ กำหนดสถานภาพ ให้การอบรมเลี้ยงดูให้อยู่ในเกณฑ์ของสังคมเป็นไปอย่างปกติสุข^๑ เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ความอบอุ่น ปลอดภัย เสริมกำลังให้บุคคลนั้นผ่านวิกฤต อุปสรรค ไปได้อย่างราบรื่น

สถานภาพปัจจุบันของประชาชนเขตตำบลเข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน สาเหตุเพราะได้ถูกระแสของบริโภคนิยม และวัตถุนิยมเข้ามามีอิทธิพลต่อสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคน ตำบลเข้ อำเภอบึงสามพัน ศรีสะเกษอย่างมาก ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปจากสภาพที่ค่อยเป็นค่อยไป เป็นสภาพที่รีบเร่งเวลาเป็นเงินเป็นทอง จากวัฒนธรรมที่มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือจุนเจือกันกลายเป็นชีวิตที่เห็นแก่ตัว แข่งขันจากการวัดความเป็นมนุษย์ที่ศีลธรรมความดีงาม เป็นการวัดความเป็นคนที่มีอำนาจ ลาภ ยศ ความร่ำรวย ตำแหน่งหน้าที่ในสังคม ทำให้วิถีชีวิตได้เปลี่ยนไป ด้วยอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่แผ่ขยายเข้ามาพร้อมกับระบบการศึกษา ระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ทำให้มีผลกระทบต่อครอบครัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการทำมาหาเลี้ยงชีพและค่านิยมของคนในครอบครัวควรที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ก็อาจมีปัญหาเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในเขตตำบลเข้ จะพบได้เสมอว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทกันระหว่างพ่อแม่กับลูก สามีกับภรรยา มีการนำความแจ้งตำรวจให้ช่วยจัดการเกี่ยวกับการทะเลาะ ตบตี ทำร้ายกัน มีการฟ้องหย่า เป็นต้น พรรณทิพย์ วรรณ ศิริบุศย์ ได้ให้ความหมายว่า “ครอบครัว”^๒ คือ สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีมนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอุบัติขึ้นในครอบครัว^๓ อันจะมีผลทำให้การดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมราบรื่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว^๓ แนวโน้มครอบครัวแตกแยกจะมีเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าห่วงใย อดีตครอบครัวไทยสุขสมบูรณ์ อบอุ่น อยู่กันจนแก่เฒ่า มีสวัสดิภาพ แต่ปัจจุบันคู่สมรสมีทัศนคติว่า การหย่าร้างเป็นเรื่องปกติ เมื่อกกล่าวถึงครอบครัว สิ่งที่จะควรจะละเลยมิได้ที่ต้องพิจารณาถึงการมีบทบาทของบุคคลใดในสภาพต่าง ๆ เพราะเป็นกระบวนการทางสังคม เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมขัดเกลาให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น^๔

^๑ กระบี่ ชลวิทย์, “ครอบครัวที่มีคุณภาพในทัศนะของพนักงานธนาคารทหารไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

^๒ พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์, *จิตวิทยาครอบครัว*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

^๓ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, *สถาบันครอบครัวมุมมองของนักสวัสดิการสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : J. PRINT, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๕-๑๙๗.

^๔ สุพัตรา สุภาพ, *สังคมวิทยา*, หน้า ๔๗-๔๘.

โดยทั่วไปเขตการปกครองของตำบลแช้ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภออุทุมพรพิสัย มีเนื้อที่ประมาณ ๒๓.๙๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๕,๐๒๓ ไร่ จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลแช้ ประชากรรวมทั้งสิ้น ๘๘๘ ครัวเรือน และมีประชาชนอาศัยอยู่ทั้งสิ้นรวม ๔,๖๔๓ คน ของครัวเรือนทั้งหมด โดยอาชีพหลักของประชาชน คือ การทำนา การทำเกษตรกรรม การทำสวน และการค้าขาย ซึ่งมีประชากรประกอบไปด้วย ๙ หมู่บ้านด้วยกัน คือ (๑) หมู่ที่ ๑ บ้านแช้ (๒) หมู่ที่ ๒ บ้านโนน (๓) หมู่ที่ ๓ บ้านน้ำท่วม (๔) หมู่ที่ ๔ บ้านโนนกลาง (๕) หมู่ที่ ๕ บ้านอะกลาง (๖) หมู่ที่ ๖ บ้านโนนเปือย (๗) หมู่ที่ ๗ บ้านโนนป่าใต้ (๘) หมู่ที่ ๘ บ้านยางโทน และ (๙) หมู่ที่ ๙ บ้านนาสอง และ โรงเรียนประถมศึกษา ๓ แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส ๑ แห่ง สถานีอนามัย ๒ แห่ง วัดและสำนักสงฆ์ ๘ แห่ง สถานีตำรวจชุมชน ๑ แห่ง ร้านค้าชุมชนตำบลแช้ ๑ แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน ๑ แห่ง ศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน ๕ แห่ง และมีประชากรทั้งสิ้น ๘๘๘ ครัวเรือน เป็นชาย ๒,๓๐๑ คน เป็นหญิง ๒,๓๔๒ คน รวม ๔,๖๔๓ คน ของครัวเรือนทั้งหมด^๕ ยิ่งตำบลแช้มีความเจริญมากขึ้นเท่าใดจำนวนครอบครัวและจำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวและยังส่งผลกระทบต่อถึงครอบครัวที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลแช้โดยตรง เพราะในปัจจุบันครอบครัวที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลแช้กันอย่างหนาแน่นจึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมายโดยเฉพาะปัญหาในการดำเนินชีวิตในครอบครัว การทำร้ายกัน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่เกิดขึ้น ตลอดถึงยังส่งผลให้ เกิดการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น สาเหตุของการหย่าร้างนั้นส่วนมากเกิดขึ้นจากการมีทัศนคติไม่ตรงกัน ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน การมีอิทธิฤทธิ์ต่อกัน มีความใกล้ชิดติดต่อกับบุคคลภายนอก มีสิ่งยั่วยุมากขึ้น^๖ ประกอบกับความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลง จึงเสริมให้เกิดการหย่าร้างมากขึ้น มาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ความคิดอ่านของคนและค่านิยมของคนในสังคมเมืองเปลี่ยนไป เกิดการดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ผูกพันกับความเชื่อหรือค่านิยมเดิม ๆ คิดที่ว่าแม้จะกัดก้อนเกลือกินก็จะอยู่ด้วยกันจะค่อย ๆ หมดไปจากสังคม และการหย่าร้างนอกจากจะมีผลกระทบต่อกระเทือนทางจิตใจและการดำเนินชีวิตของผู้ที่หย่าร้างแล้วยังทำให้กระทบกระเทือนต่อลูก ๆ และสมาชิกอื่นของครอบครัวอีกด้วย

จากปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีสาเหตุที่ต่างกันไปทำให้เกิดปัญหาครอบครัว ย่อมนำผลเสียมาสู่สังคมมากมาย ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันขั้นต้นที่ปลูกฝังบุคลิกภาพให้แก่บุคคลในสังคม ถ้าสถาบันครอบครัวสามารถอบรมสมาชิกให้รู้จักระเบียบของสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ก็จะทำให้สังคมมีระเบียบไม่เกิดปัญหา ในทางตรงกันข้ามถ้าครอบครัวมีปัญหา ก็ย่อมมีโอกาสก่อให้เกิดปัญหาสังคมได้ ผลเสียที่อาจเกิดจากปัญหาครอบครัวก็คือ ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น หัวหน้าครอบครัวออกเที่ยวเตร่ตามแหล่งสถานบันเทิง สามีไปมีภรรยาบ่อย หรือไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงทั่ว ๆ ไป ภรรยาไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายคนใหม่ มารดาเที่ยวนอกบ้าน บุตรอาจคบเพื่อนที่ไม่ดี เที่ยวเตร่ติดยาเสพติดและ

^๕ ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน ๗ กันยายน ๒๕๕๔ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

^๖ กาญจนา ชินาธิวร, “โครงสร้างและหน้าที่ครอบครัวที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

อาจประกอบอาชีพการมาได้ ปัญญานันทภิกขุ ได้เสนอแนวทางสำหรับการขัดเกลาทางสังคมไว้^๗ พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก พ่อแม่จึงเป็นตัวอย่างที่ดีในการแนะนำสั่งสอนลูก การพูดอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีการกระทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีควบคู่กันไปด้วย ลูกทุกคนในครอบครัวมักถ่ายแบบอย่างจากพ่อแม่ไว้เสมอ ถ้าลูกรักพ่อติดพ่อก็จะถ่ายทอดกิริยาอาการทุกอย่างของพ่อไว้ ถ้าลูกรักแม่ติดแม่อีกก็ถ่ายทอดกิริยาอาการทุกอย่างของแม่ไว้เสมอ การถ่ายทอดบ่อย ๆ คือ การสร้างนิสัยขึ้นในใจของเขาเสมอ (Internalization) และเป็นอย่างที่ว่าพ่อแม่เป็นอยู่ ดังนั้นพ่อแม่จึงต้องระมัดระวังให้มากเป็นพิเศษ ในเมื่อตนอยู่ในหน้ากล้องถ่ายคือลูก ๆ อย่าได้พูด กระทำในสิ่งใดในทางเสียหายให้ลูกเห็นเป็นอันขาด ให้ลูกได้เห็นได้ยินและได้ฟังเฉพาะสิ่งดี ๆ งาม ๆ และโดยทั่วไปลูก ๆ เป็นเสมือนกระจกเงาส่องให้รู้จักพ่อแม่ พ่อแม่เป็นอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไรส่วนหนึ่งสามารถสังเกตได้จากกระจกเงาคือพฤติกรรมของลูกนั่นเอง สิ่งที่สำคัญที่สุดถ้าพ่อแม่และสามีภรรยาหรือสมาชิกในครอบครัวต่างรู้ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ และแสดงไปตามบทบาทหน้าที่ของตนแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในครอบครัว

ฉะนั้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว ถ้าสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัวได้ก็ย่อมก่อให้เกิดความสุข หลักในการสร้างความสัมพันธ์นั้นต้องอาศัยหลักทศก ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว โดยเฉพาะหลักปรัถิมทิศและปัจฉิมทิศ หลักเหตุผล ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเชื่อใจ การรู้จักเอาใจกัน ความเข้าใจ การผ่อนหนักเป็นเบา การให้อภัยต่อกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขราบรื่น สมาชิกในครอบครัวก็จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมอันเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

จากเหตุผลและความสำคัญมาข้างต้น ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวเขตตำบลแข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนมาช่วยในการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวที่เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข มีความอบอุ่น เกิดความรักความเข้าใจ และร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวของตนโดยตรง และเพื่อให้ได้คนดีที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติตามที่คาดหวังไว้ในที่สุด

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาคือครอบครัวของประชาชน เขตตำบลแข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคือครอบครัวของประชาชน เขตตำบลแข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙
๒. ศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ตและบทความต่าง ๆ ตลอดทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้
๓. กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลแซ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๗๒ คน ประกอบด้วย (๑) กำนัน /ผู้ใหญ่บ้าน ๙ คน (๒) ข้าราชการครู ๙ คน (๓) พระสงฆ์ ๙ รูป (๔) หัวหน้าครอบครัวและประชาชนทั่วไป ๔๕ คน

๔. สรุปผลการวิจัย

ประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาครอบครัวของประชาชน เขตตำบลแซ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งสามารถผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

๑. สภาพการณ์ปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ตำบลแซ่เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๓.๗๗ ตารางกิโลเมตรหรือ ๑๙,๔๔๑ ไร่ จำนวนหมู่บ้าน ๙ หมู่บ้าน ๘๘๘ ครัวเรือน จำนวนประชากร ๔๖๔๓ คน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทรายล่วน และดินเสื่อมโทรม ประชาชนประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่รับจ้าง และมีการยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และปัญหาครอบครัวของประชาชนมี ๓ ประการ คือ (๑) ปัญหาด้านการศึกษา คือประชาชนค่อยข้างมีการศึกษาน้อย (๒) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ ประชาชนมีฐานะปานกลางอยู่ในระดับยากจน และ (๓) ปัญหาด้านครอบครัว คือ มีการหย่าร้างสูงขึ้นและเกิดช่องว่างของครอบครัวมากยิ่งขึ้น

๒. หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักพุทธธรรม หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้า มีความสำคัญ คือ เป็นหลักธรรมเพื่อการพัฒนาบุคคล ครอบครัว ทำงาน สังคม และ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาครอบครัวของประชาชนตำบลแซ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ คือ พรหมวิหาร ๔ ทิฐ ๖ สังคหวัตถุ ๔ และ ขรวาสนธรรม ๔

๓. แนวทางประยุกต์หลักพุทธธรรมในแก้ไขปัญหาครอบครัวของประชาชนเขตตำบลแซ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาชนปฏิบัติธรรมเพื่อแทรกหลักพุทธธรรม ด้านเศรษฐกิจต้องฝึกประชาชนให้เข้าหลักการดำเนินชีวิตผ่านหลักธรรม และด้านครอบครัวฝึกอบรมด้านศีลธรรมให้เข้าใจหลักการครองชีวิตคู่และรายละเอียดของหลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ คือ

๓.๑ พรหมวิหาร มีความหมาย ๒ นัย ได้แก่

๑) เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ พรหมวิหารในความหมายแรก หมายถึงบุคคลผู้ประพฤติพรหมวิหาร เท่ากับมีชีวิตอยู่อย่างประเสริฐ และแตกต่างจาก(ธรรม) กรณฐานอื่น ที่ผู้ประพฤตินั้นได้ประโยชน์ส่วนตัว แต่สำหรับพรหมวิหารนั้น เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้ปฏิบัติมุ่งประโยชน์เพื่อคนอื่น สัตว์อื่น ไม่มุ่ง

ประโยชน์ตน ดังเช่นคำว่า “ขอสัตว์ทั้งปวงจงมีความสุขเถิด” นี้เท่ากับการเจริญเมตตาพรหมวิหาร คือปรารถนาความสุขแก่สัตว์ทั้งหลาย

๒) เป็นคุณธรรมที่ปราศจากโทษ ส่วนคำว่าพรหมวิหารในความหมายหลัง หมายถึงบุคคลผู้ประพฤติพรหมวิหาร ชื่อว่าดำเนินชีวิตอย่างปราศจากโทษ มีจิตที่สูงส่งประดุจพรหม ดังนั้นคำว่า พรหมวิหาร จึงหมายถึง คุณธรรม ๔ ประการ ได้แก่ (๑). มุ่งสร้างประโยชน์ให้แก่มวลมนุษย์ แสวงหาประโยชน์สุข (๒). มุ่งช่วยปลดปล่อยทุกข์ สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ให้แก่สัตว์ทั้งหลาย (๓). พลอยยินดีในความสำเร็จ ความสุขของสัตว์ทั้งหลาย (๔). ตั้งจิตเป็นกลาง ยึดมั่นในภาวะเป็นกลาง โดยนัยทั้ง ๔ ประการดังกล่าวมา คำว่า พรหมวิหาร จึงหมายถึง คุณธรรมอันประเสริฐ และโดยภาวะที่เป็นคุณธรรมปราศจากโทษนั่นเอง

๓.๒ ทิศ ๖ มีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ คือ เป็นที่มาของนิสยใจคอ เป็นที่มาของ ความเก่ง ความดี เป็นที่มาของความสุกความเจริญ ทั้งชาตินี้และชาติหน้า สิ่งเหล่านี้ไม่ว่าใคร จะได้มาง่าย ๆ ต้องขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์ของทิศ ๖ คือ ประการที่ ๑ ผู้ที่อยู่ตรงกลางปฏิบัติตัวตามหน้าที่ที่มีประจำทิศ ได้ครบถ้วน ประการที่ ๒ ทิศทั้ง ๖ ที่อยู่รอบข้างต่างก็ปฏิบัติตัวได้เหมาะสม ตามหน้าที่ประจำทิศของตน เพราะหน้าที่ประจำของบุคคลในแต่ละทิศนั้น พระพุทธองค์ทรงแฝงศีลธรรม ทรงแฝงวิธีกำจัด อวิชชา หรือความไม่รู้ เอาไว้ด้วย จึงมีผลทำให้ผู้ที่ถูกหล่อหลอมจากทิศ ๖ ที่ดีเกิดความสำนึกใน การรับผิดชอบคือ มีความสำนึก รับผิดชอบต่อตัวเอง มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม มีความสำนึกรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางเศรษฐกิจ มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้น หน้าที่ประจำทิศ ๖ จึงเป็นบทฝึกคนที่ทำให้เกิดความสำนึก ในการรับผิดชอบต่อส่วนรวมกัน ซึ่งตรงนี้เองที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินศีลธรรม ว่าตัวของเรา

๓.๓ สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่

(๑) **ทาน** การให้ปันสิ่งของด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยทุน หรือทรัพย์สิน และวัตถุสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ และศิลปวิทยานัยสำคัญ ของทาน

(๒) **ปิยวาจา** หรือ เปยยวัชชะ พูดอย่างคนรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะ นำฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

(๓) **อตถจริยา** ทำประโยชน์แก่เขา คือช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวยช่วยเหลือ กิจกรรมต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

(๔) **สมานัตตตา** เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ และร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

๓.๔ ฆราวาสธรรม ๔ หมายถึง คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก ประกอบด้วยธรรมะ ๔ ประการ คือ

(๑) **สัจจะ** หมายถึง ความซื่อตรงจริงใจ พูดจริงทำจริง ผู้ที่มีสัจจะนั้นจะเป็นหลักประกันแห่งเกียรติคุณ มีคนเชื่อถือ และเป็นที่ไว้วางใจของทุกคน

(๒) **ทมะ** หมายถึง การฝึกฝนตนเอง ควบคุมจิตใจด้วยการใช้ปัญญา จะทำให้ชีวิตก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ทำอะไรเกิดความผิดพลาดน้อยมาก

(๓) **ขันติ** หมายถึง ความอดทนอดกลั้น เช่น ความอดทนต่อความยากลำบาก ความอดทนต่อความเจ็บปวด ความอดทนต่อความโกรธความผูกพยาบาท ความอดทนต่ออำนาจกิเลส เป็นต้น ผู้ที่มีขันตินั้นจะเป็นเครื่องประกันฐานะทางสังคมได้ดี และจะเป็นผู้ที่มีความอดทนไม่เกิดความท้อแท้โดยง่าย

(๔) **จาคะ** หมายถึง ความเสียสละ ความแบ่งปัน การมีน้ำใจ เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ผู้ที่มีจาคะนั้นจะเป็นเครื่องเสริมสร้างไมตรีให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในสังคมได้

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์หลักพุทธธรรมข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่า ปัญหาครอบครัวของประชาชนในเขตตำบลเข้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษจะลดลงอย่างแน่นอนเป็นต้นว่าปัญหาการศึกษา คือพ่อแม่ให้ความสำคัญและมองอนาคตของลูกและสังคมไทย ดังนั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกล่าวอย่างเดียวกันว่า ถ้าทุกคนนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ชีวิตครอบครัวหรือการดำเนินชีวิตจะมีความสุขและประสบผลสำเร็จทางการศึกษาและการประกอบอาชีพด้วย ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หลักพุทธธรรมเหล่านี้จะถูกนำไปประพฤติปฏิบัติของประชาชนตำบลเข้ และ ประชาชนทั่วไปเพื่อทำให้สังคมสันติและเจริญก้าวหน้าเป็นการเผยแพร่หลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาจริงๆ ขึ้นไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

(๑) หนังสือ :

พรรณทิพย์ วรรณศิริบุศย์. จิตวิทยาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. สถาบันครอบครัวมุมมองของนักสวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดย J. PRINT, ๒๕๔๐.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กระปี่ ชลวิทย์. “ครอบครัวที่มีคุณภาพในทัศนะของพนักงานธนาคารทหารไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

กาญจนา ชินาธิวร. “โครงสร้างและหน้าที่ครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑.

(๓) สื่อออนไลน์และวารสาร :

คุณธรรมจริยธรรม. ขนิษฐา กาญจนรังษีนนท์. คุณธรรมและจริยธรรมในระบอบประชาธิปไตย

<http://www.dmsc.moph.go.th/cleangov/knowledge/Ethics.stm>,

วันที่สืบค้น ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๔.

ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน ณ 07 กันยายน 2554 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

<http://www.dopa.go.th/xstat/popyear.html> . ข้อมูลและสถิติประชากรไทย,

วันที่สืบค้น ๐๗ กันยายน ๒๕๕๔.